

การพัฒนาเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดจังหวัดราชบุรีให้เป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์
โดยการเรียนรู้จากสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบ

THE UPGRADING TO SMART FARMER BY LEARNING
FROM MASTER SMART FARMER OF PINEAPPLE PLANTATION FARMER
IN RATCHABURI PROVINCE

ทรงเกียรติ อิงคามระธร

Songkiat Inghamarathon

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ประเทศไทย

Faculty of Education, Muban Chombueng Rajabhat University Ratchaburi, Thailand

Email: songingha@gmail.com

Received: 2018-06-30

Revised: 2018-09-02

Accepted: 2018-10-21

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) คัดเลือกสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบพืชสับปะรดราชบุรี 2) ถอดบทเรียนจากสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบ 3) ศึกษาชีวิตสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบ 4) รูปแบบการเรียนรู้จากสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบเพื่อพัฒนาเกษตรกรให้เป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ และ 5) ศึกษากระบวนการพัฒนาเกษตรกรพื้นที่ในการศึกษา กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดแปลงใหญ่ ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า 1) เกษตรกรที่เป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบสับปะรดราชบุรี มีจำนวน 2 คน ได้แก่ นายจันทร์ เรืองเรา และ นายเฉลิมชัย ศรีถม 2) การปฏิบัติที่ดีของ นายจันทร์ เรืองเรา ได้แก่ การเพิ่มคุณภาพและปริมาณผลผลิต และการลดต้นทุนด้วยวิธีการปลูกแยกขนาด การปฏิบัติที่ดีของ นายเฉลิมชัย ศรีถม ได้แก่ การตลาดแบบกลุ่ม 3) ความรู้ของสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบเผยแพร่ในรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ 4) สมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบช่วยยกระดับเกษตรกรโดยการสร้างแรงจูงใจ

การให้ความรู้ การส่งเสริมการปฏิบัติ และ 5) กระบวนการพัฒนาเกษตรกรอย่างมีส่วนร่วมประกอบด้วย การวิเคราะห์ตนเองของเกษตรกร การจัดทำแผนพัฒนาตนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

คำสำคัญ: สมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบ การพัฒนา สับปะรดบ้านคา การเรียนรู้

ABSTRACT

This research aimed to; identify the Master Smart Farmer in pineapple farming in Ratchaburi province; studied the life of Master Smart Farmer, and find out the way in developing the farmers. The area of study was the extensive agricultural land plot in Nongpanchan, Bankha district, Ratchaburi province. Data collected by using interview technique and focus group.

The findings of this study were as follows: (1) there were two Master Smart Farmers in pineapple farming: Mister Chan Ruang-raera and Mister Chalermchai Sritom. (2) the good practices of Mister Chan Ruang-raera were the cost reduction, and productivity-increasing techniques; the good practice of Mister Chalermchai Sritom was the group marketing. (3) the knowledge of Master Smart Farmers was publicized and shared in the learning center. (4) Master Smart Farmers help the other farmers by sharing the knowledge and being the model in farming. (5) the participatory development for farmers comprised of self-analysis, doing the individual plan, and sharing.

Keywords: smart farmer, development, Bankha pineapple, learning style

บทนำ

สับปะรดเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดราชบุรีโดยการจำหน่ายผลสับปะรดเพื่อบริโภคผลสด จำหน่ายให้กับโรงงานสับปะรดและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสับปะรด โดยมีพื้นที่ปลูกรวม 110,000 ไร่กระจายอยู่ในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบ้านคา อำเภอสวนผึ้ง อำเภอปากท่อ และอำเภอจอมบึง (Subcommittee for developing and problem

solving of pineapple processing industry, 2017) คุณภาพของสับปะรดสำหรับการบริโภคผลสดในพื้นที่จังหวัดราชบุรีมีลักษณะพิเศษเฉพาะคือ เนื้อมีสีเหลืองสวย มีกลิ่นหอม รสชาติไม่หวานจัดไม่กัดลิ้นโดยแหล่งผลิตสำคัญสำหรับสับปะรดบริโภคผลสดของจังหวัดราชบุรี คือ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

ปัญหาด้านการผลิตสับปะรดของเกษตรกร

ในจังหวัดราชบุรี คือ เกษตรกรประสบปัญหา ด้านการขาดความรู้ด้านการผลิต ขาดเทคโนโลยี ในการจัดการ เช่น การวางแผนการผลิต การปลูก การดูแลรักษา การใช้ปุ๋ย ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ปัญหา โรคสับปะรด คุณภาพผลผลิตไม่ได้ตามมาตรฐาน ผลผลิตล้นตลาดและราคาตกต่ำ โดยสาเหตุหลัก เกิดจากการที่เกษตรกรไม่มีความรู้เพียงพอ ขาดข้อมูลเชิงลึกด้านการตลาดสำหรับวางแผน การผลิต ขาดความรู้ในการผลิตสินค้าเกษตร คุณภาพสูงที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในจังหวัด ราชบุรีนั้นจำเป็นต้องพัฒนาเกษตรกรในด้าน ความรู้และความเชี่ยวชาญในการปลูกสับปะรด ตลอดห่วงโซ่คุณค่าการผลิต เพื่อให้เกษตรกร มีความรู้และใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ สามารถนำภูมิปัญญา และวิธีการปฏิบัติที่ดี มาใช้หรือพัฒนาเพื่อเพิ่มคุณภาพมาตรฐาน ผลผลิต ผลผลิตมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม ซึ่งคุณลักษณะของเกษตรกร ดังกล่าวเป็นเป้าหมายของกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ที่ต้องการพัฒนาเกษตรกรไทยให้เป็น สมาร์ทฟาร์มเมอร์ กล่าวคือ เป็นเกษตรกรที่มี ความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม และความภูมิใจในความเป็นเกษตรกร สามารถ วางแผนโดยรู้ถึงอุปสงค์ของตลาด มีความ สามารถในเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและ แก้ปัญหาได้ สามารถวิเคราะห์ข้อมูลรอบด้าน เพื่อใช้ในการตัดสินใจบนหลักการและเหตุผล และรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเกษตร

(Prapatikul, & Saengkaew, 2015)

แนวความคิดการพัฒนาเกษตรกรให้เป็น สมาร์ทฟาร์มเมอร์ได้รับการบรรจุเป็นส่วนหนึ่ง ของแผนพัฒนาการเกษตร ซึ่งมีความสอดคล้อง กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) โดยเป็นการ ดำเนินงานภายใต้คณะกรรมการนโยบายและ แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ โดยคาดหวัง ให้เกษตรกรมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับความเสี่ยงในด้านการผลิต และการตลาด ตลอดจนมีความสามารถในการ วางแผนจัดการผลผลิตและการตลาดจนประสบความสำเร็จในอาชีพ ในปี พ.ศ. 2557 กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตร ได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้าน การเกษตรของชุมชนจากปัญหาของชุมชน และสามารถตอบสนองความต้องการด้านการเกษตร ของชุมชนได้ โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ แบบมีส่วนร่วมในรูปแบบของการแลกเปลี่ยน เรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ ในด้านการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต ด้านคุณภาพผลผลิต และการใช้ชีวิตเกษตรกร ตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความตระหนักในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต สินค้าเกษตรที่มีการใช้ปัจจัยการผลิตได้อย่าง เหมาะสม สามารถยกระดับคุณภาพชีวิต เกษตรกรในด้านการเพิ่มรายได้ ลดต้นทุน ค่าใช้จ่ายความปลอดภัยของผู้บริโภคและรักษา สิ่งแวดล้อม (Lohanchun, 2017)

การศึกษาเพื่อพัฒนาเกษตรกรผู้ปลูก สับปะรดในจังหวัดราชบุรีในครั้งนี้ ใช้วิธีการ เรียนรู้จากสมาร์ตฟาร์มเมอร์ต้นแบบที่เน้น การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการแลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรให้แกกัน และกัน พื้นที่ในการศึกษาเป็นพื้นที่ในโครงการ ส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ของกลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกสับปะรดแปลงใหญ่ตำบลหนองพันจันทร์ ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัด ราชบุรี เพื่อที่จะศึกษารูปแบบเฉพาะของการ เรียนรู้จาก สมาร์ตฟาร์มเมอร์ต้นแบบในบริบท ของสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในพื้นที่ เหตุผลของการศึกษาในพื้นที่ดังกล่าวเนื่องจาก เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดสำหรับการ บริโภคผลสดเป็นส่วนใหญ่ โดยสามารถผลิต สับปะรดที่มีรสชาติอร่อย เนื้อสีเหลืองสวย ไม่หวานจัด ไม่กัดลิ้น เรียกว่าสับปะรดบ้านคา (Bankha pineapple) ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษานวทางการยกระดับเกษตรกร ในลักษณะของการพึ่งพาตนเองภายใต้ระบบ การรวมกลุ่มแปลงใหญ่โดยใช้การเรียนรู้แบบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบ ความสำเร็จ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนด มาตรการและกำหนดแผนการพัฒนาเกษตรกร อย่างเป็นรูปธรรมที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ และยกระดับเกษตรกรในด้านความรู้ในเรื่องการ ปลูกสับปะรดในระดับที่สามารถให้คำปรึกษา หรือสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้อื่นได้ เป็นเกษตรกร ที่ใช้ข้อมูลในการวางแผนวิเคราะห์การปลูก

สับปะรดทั้งในด้านการปลูกและการบริหาร จัดการผลผลิตให้มีคุณภาพและตอบสนองต่อ กลไกของตลาดทั้งในเรื่องปัจจัย แรงงาน เงินทุน มีความตระหนักในเรื่องคุณภาพของผลผลิตและ ความปลอดภัยของผู้บริโภค มีความรับผิดชอบต่อ สังคมและสิ่งแวดล้อม และมีความพึงพอใจ ในการประกอบอาชีพเกษตรกร

ผลของการพัฒนาเกษตรกรโดยอาศัย การเรียนรู้จากสมาร์ตฟาร์มเมอร์ต้นแบบจะช่วย ยกระดับเกษตรกรให้เป็น สมาร์ตฟาร์มเมอร์ ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนจากการพึ่งพาความ ช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ แบบดั้งเดิม มาเป็นการประสานพลังของทุกส่วน ด้วยระบบการแบ่งปันในกลุ่มและเครือข่าย เกษตรกรโดยการใช้ปัจจัยภายในคือความรู้และ การคิด (smart thinking) เพื่อแก้ไขปัญหาของ เกษตรกรที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ที่แตกต่างกัน อันจะเป็นการพัฒนาเกษตรกร เองให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง มีภูมิคุ้มกันพร้อมรับความเสี่ยงในด้านการผลิต และการตลาด ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรพัฒนา ตนเองอย่างต่อเนื่องและสร้างความพร้อมในด้าน ความสามารถในการบริหารจัดการสู่การเป็น เกษตรกรธุรกิจ (agro-business) ดังนั้น การเริ่มต้น โดยการพัฒนาเกษตรกรให้เป็นสมาร์ตฟาร์มเมอร์นี้ จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญและมั่นคงที่จะนำไปสู่ การยกระดับเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรยุคใหม่ และมีความเป็นมืออาชีพในระดับสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมาร์ตฟาร์มเมอร์ต้นแบบ สาขาสืบประวัติในพื้นที่ปลูกจังหวัดราชบุรีในด้าน ความรู้ ความเชี่ยวชาญในการปลูกสืบประวัติ และความสามารถในการเป็นบทเรียน

2. เพื่อถอดบทเรียนจากสมาร์ต-ฟาร์มเมอร์ต้นแบบในด้านความโดดเด่นและการปฏิบัติที่ดีด้านการปลูก การบริหารจัดการ ผลผลิตและการตลาด ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ ประสบความสำเร็จและรูปแบบการเรียนรู้

3. เพื่อศึกษารูปแบบของการบันทึก บทเรียนและช่องทางการเผยแพร่ที่สามารถ เรียนรู้ด้วยตนเอง

4. เพื่อศึกษาแนวทางในการนำความรู้ ของสมาร์ตฟาร์มเมอร์ต้นแบบในการพัฒนา เกษตรกรสู่การเป็นสมาร์ตฟาร์มเมอร์

5. เพื่อศึกษากระบวนการในการ พัฒนาเกษตรกรอย่างมีส่วนร่วมให้เป็นสมาร์ต-ฟาร์มเมอร์

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ พื้นที่ ในโครงการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ของ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสืบประวัติแปลงใหญ่ ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี เหตุผลในการเลือกพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากมีการ รวมกลุ่มกันอย่างเป็นระบบตามโครงการเกษตร

แปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสืบประวัติสำหรับบริโภค ผลสด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรรายย่อย ที่ปลูกพืชชนิดเดียวกันมารวมกลุ่ม เพื่อให้เกิดการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิต ร่วมกันวางแผนการตลาดเพื่อนำไปสู่การลด ต้นทุน เพิ่มผลผลิต และผลิตสินค้าเกษตรที่มี คุณภาพ

2. ระยะเวลาของการศึกษา คือ เดือน เมษายน พ.ศ. 2560 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2561

3. ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่

3.1 ความรู้ และแนวปฏิบัติที่ดีของ สมาร์ตฟาร์มเมอร์ต้นแบบด้านการปลูกสืบประวัติ การบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด

3.2 ปัจจัยความสำเร็จของสมาร์ต-ฟาร์มเมอร์ต้นแบบ

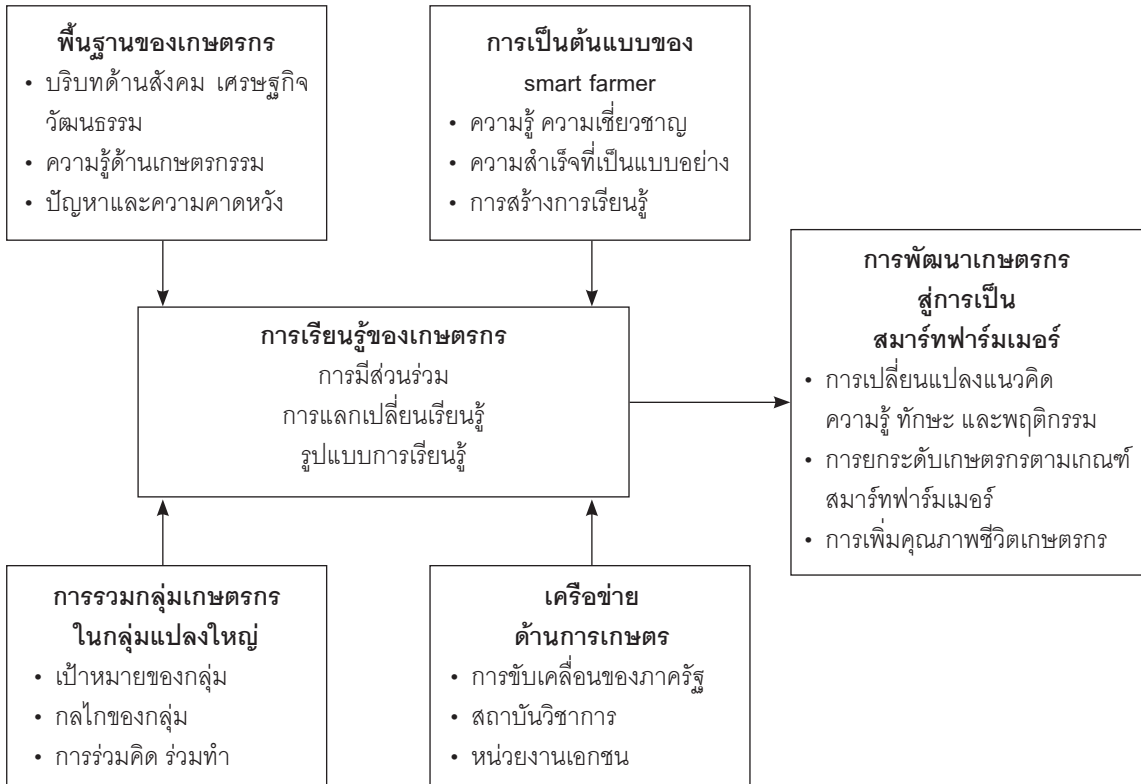
3.3 รูปแบบการเรียนรู้ของสมาร์ต-ฟาร์มเมอร์ต้นแบบ

3.4 รูปแบบการจัดเก็บและเผยแพร่ ความรู้จากการถอดบทเรียนของสมาร์ตฟาร์มเมอร์ ต้นแบบ

3.5 แนวทางการเรียนรู้ของเกษตรกร จากสมาร์ตฟาร์มเมอร์ต้นแบบ

3.6 กระบวนการพัฒนาเกษตรกร อย่างมีส่วนร่วมโดยเรียนรู้จากสมาร์ตฟาร์มเมอร์ ต้นแบบ

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

แนวคิดสำคัญในการดำเนินการ คือ 1) แนวคิดของการพัฒนาเกษตรกรอย่างมีส่วนร่วม 2) แนวคิดของการเรียนรู้จากตัวแบบ จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (social cognitive learning theory) ที่ว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบพฤติกรรม เนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว โดยเริ่มต้นจากการเลือกสังเกตสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และประเมินคุณค่าของสิ่งนั้นเทียบเคียงกับความรู้หรือประสบการณ์เดิมของตน

ระเบียบวิธีวิจัย

1. การคัดเลือกสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบ

ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์เบื้องต้นในการคัดกรองคุณสมบัติของเกษตรกรที่เป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบของคณะกรรมการขับเคลื่อนนโยบายสมาร์ทฟาร์มเมอร์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (Department of Agricultural Extension, 2014) ดังนี้ 1) มีรายได้จากการทำเกษตรของครัวเรือนไม่ต่ำกว่า 18,000 บาท/ครัวเรือน/ปี 2) มีคุณสมบัติพื้นฐานด้านความรู้

ในเรื่องการปลูกสับปะรดเป็นอย่างดี สามารถถ่ายทอดหรือให้คำแนะนำปรึกษากับผู้อื่นได้ มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการวางแผนก่อนปลูก การบริหารจัดการผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และการใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหาการผลิต มีการบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด มีความตระหนักถึงคุณภาพของผลผลิตและความปลอดภัยของผู้บริโภค มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม และมีความภูมิใจในการเป็นเกษตรกร และ 3) มีความโดดเด่นในการปลูกสับปะรด สามารถเป็นต้นแบบและเป็นบทเรียนให้กับเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดรายอื่น

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านคา และโครงการส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดแปลงใหญ่ตำบลบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยพบว่า มีเกษตรกรในกลุ่มผู้ปลูกสับปะรดแปลงใหญ่จำนวน 2 รายที่ได้รับการประเมินผ่านระบบการสำรวจและประเมินคุณสมบัติสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ได้แก่ นายจันทร์ เรืองเรธา และ นายเฉลิมชัย ศรีถม โดยได้นำมาสอบทวนข้อมูลภาคสนามและประเมินคุณสมบัติของเกษตรกรที่เป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบจากการสัมภาษณ์เกษตรกรหมู่ที่ 4 และ 5 ในกลุ่มผู้ปลูกสับปะรดแปลงใหญ่ตำบลบ้านคา

วิธีการและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลราชการ ที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับเกษตรกรให้เป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์จากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านคา การสัมภาษณ์เกษตรกรและคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด

แปลงใหญ่ตำบลหนองพันจันทร์ โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสังเกตแปลงปลูก และใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติอาชีพเกษตรกรของสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบในเรื่องการทำเกษตร จุดเปลี่ยนแปลงของอาชีพเกษตรกรสู่การเป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์แนวคิดและหลักการทำงานในอาชีพเกษตรกร บทบาทในสังคม และในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดแปลงใหญ่

2. การถอดบทเรียนจากสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบ

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างรายบุคคล เกี่ยวกับประวัติชีวิตเกษตรกรตั้งแต่การเริ่มต้น ปัญหาที่พบความสำเร็จ รูปแบบการเรียนรู้ที่ทำให้เป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบ ปัจจัยที่ทำให้สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรรายอื่น

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ ระหว่างเดือนตุลาคม 2560 ถึงเดือนมีนาคม 2561 โดยมีการสัมภาษณ์หลายครั้งจนข้อมูลอิ่มตัว เนื่องจากข้อมูลในแต่ละเรื่องมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงเป็นเรื่องราวเดียวกัน และข้อมูลในบางด้านเป็นเหตุผลหรือสามารถอธิบายปรากฏการณ์หรือความเป็นไปของข้อมูลอีกเรื่องหนึ่ง

3. การศึกษารูปแบบของการบันทึกบทเรียนและช่องทางการเผยแพร่

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการถอดบทเรียนจากสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบมาเรียบเรียง จัดประเด็น และสอบทานข้อมูลจากสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบและกลุ่มเกษตรกร

ในกลุ่มผู้ปลูกสับปะรดแปลงใหญ่ ตำบลหนองพันจันทร์ สำหรับใช้ในการเผยแพร่ในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองพันจันทร์ ซึ่งมีบทบาทเป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตสับปะรด เป็นศูนย์กลางการบริการและแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่าง ๆ กับเกษตรกรในชุมชน โดยศูนย์แห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณที่พักอาศัยของนายจันทร์ เรืองเรา บ้านเลขที่ 74/1 หมู่ 5 ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี

ประเด็นในการศึกษาได้แก่ ความถูกต้อง ความครบถ้วนของข้อมูล ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล ความน่าสนใจของการนำเสนอ และความสามารถในการสร้างเครือข่ายของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดบริโภคผล ผู้ให้ข้อมูล คือ เกษตรกรและประธานกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดแปลงใหญ่ เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์นักวิจัยจะร่วมกับเกษตรกรในการสรุปข้อมูล โดยใช้การจัดหมวดหมู่ และเปรียบเทียบคำตอบของผู้ให้ข้อมูล

4. การศึกษาแนวทางการเรียนรู้จากสมาร์ตฟาร์มเมอร์ต้นแบบในการพัฒนาเกษตรกรสู่การเป็นสมาร์ตฟาร์มเมอร์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ การสนทนากลุ่ม โดยจัดการสนทนากลุ่ม 3 ครั้ง คือ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่และนักวิชาการจากสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านคา ประเด็นในการสนทนาได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้ของเกษตรกร โดยมีคำถามสำคัญ คือ แนวทางการเรียนรู้จาก

สมาร์ตฟาร์มเมอร์ต้นแบบควรเป็นอย่างไร เครื่องมือสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่คืออะไร และแนวทางการพัฒนาเกษตรกรอย่างมีส่วนร่วมควรเป็นอย่างไร

นอกจากการสนทนากลุ่มย่อยแล้ว ผู้วิจัยยังใช้การพูดคุยรายบุคคลกับผู้นำเกษตรกร ประธานกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน เกษตรอำเภอบ้านคา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของการเรียนรู้ในการพัฒนาเกษตรกรให้เป็นสมาร์ตฟาร์มเมอร์จากสมาร์ตฟาร์มเมอร์ต้นแบบ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. เกษตรกรที่เป็นสมาร์ตฟาร์มเมอร์ต้นแบบด้านพืชสับปะรดในจังหวัดราชบุรี ตามเกณฑ์การคัดกรองเกษตรกรสมาร์ตฟาร์มเมอร์ภายในเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดแปลงใหญ่ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี มีจำนวน 2 คน ได้แก่ นายจันทร์ เรืองเรา และนายเฉลิมชัย ศรีถม

2. การถอดบทเรียนจากสมาร์ตฟาร์มเมอร์ต้นแบบด้านความรู้ความเชี่ยวชาญและปัจจัยความสำเร็จ พบว่า

2.1 ความโดดเด่นและการปฏิบัติที่ดีของนายจันทร์ เรืองเรา ในเรื่องการปลูกสับปะรด ได้แก่ การเตรียมดินและการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเพื่อเพิ่มเติมสารอาหารที่พืชต้องการ การคัดเลือกหน่อพันธุ์เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพและปริมาณของผลผลิตช่วยให้จำหน่ายได้ราคาดี การลดต้นทุนด้วยวิธีการปลูก

ตามขนาดเดียวกันไม่คละขนาดและการวางแผนปลูก การเพิ่มผลผลิตด้วยวิธีการเพิ่มปริมาณจาก 7,000 เป็น 10,000 หน่วยพื้นที่ต่อไร่และการ ปรับปรุงระบบการให้น้ำ

2.2 ความโดดเด่นและการปฏิบัติ ที่ดีของนายเฉลิมชัย ศรีดม ได้แก่ การบริหารจัดการผลผลิตโดยมีแนวคิดแบ่งแปลงปลูก เพื่อส่งโรงงานควบคุมไปกับการปลูกสับปะรด ผลสดเพื่อลดความเสี่ยงในด้านราคาขายที่ไม่ คุ่มทุนจากการจำหน่ายให้โรงงาน และรูปแบบ ของการทำการตลาดแบบกลุ่ม

2.3 องค์ความรู้อื่น ๆ ของสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบ ได้แก่ การทำบัญชีเกษตรกร เพื่อวางแผนการลงทุน กระบวนการผลิตเพื่อขอรับ การจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สับปะรด บ้านคา การเพิ่มความหวานด้วยภูมิปัญญา โดยใช้สูตรปุ๋ยอินทรีย์และฮอร์โมนไข่และและ ฮอร์โมนปลา

3. ปัจจัยสำคัญที่ทำให้สมาร์ทฟาร์มเมอร์ ต้นแบบประสบความสำเร็จ การมีความภาคภูมิใจ ในความเป็นเกษตรกร การมีความรู้ในเรื่องที่ทำอยู่ การใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เพื่อให้ประกอบการวางแผนการผลิตและการตลาด การบริหารจัดการผลผลิตและการตลาด และการเป็นบุคคล แห่งการเรียนรู้

4. ลักษณะการเรียนรู้ของสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบสรุปได้ใน 4 ชั้น คือ 1) การสร้าง ความรู้ด้วยตนเอง (internalization) โดยการ ลงมือปฏิบัติ การศึกษาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเกษตรกรด้วยกัน 2) การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นการนำความรู้

ในขั้นแรกมาไตร่ตรองและปรับใช้ให้เหมาะสมกับ บริบท 3) เกิดความรู้ภายในที่เข้าใจถึงสาเหตุที่ได้ ผลเช่นนั้นหรือที่ต้องทำเช่นนั้น และ 4) มีความรู้ ที่ชัดแจ้ง (explicit knowledge) โดยสามารถ ถ่ายทอดได้

5. ความรู้ของสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบ มีช่องทางการเผยแพร่ที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถ เรียนรู้ด้วยตนเอง คือ 1) ศูนย์การเรียนรู้เกษตรกร ผู้ปลูกสับปะรด และ 2) ศูนย์การเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อให้เป็นศูนย์เรียนรู้ทางไกลด้านสับปะรด ผลสดเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นช่องทางการสร้าง กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกรและ ผู้สนใจทั่วไป

6. รูปแบบการเรียนรู้ของเกษตรกร ผู้ปลูกสับปะรดแปลงใหญ่ คือ มีการสร้างความรู้ (internalization) ด้วยการรับความรู้จากแหล่งต่าง ๆ การลองผิดลองถูก และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างเกษตรกร มีการนำไปใช้และการเรียนรู้ จากประสบการณ์โดยนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ ให้สอดคล้องกับบริบทและผ่านการทำซ้ำจนได้ แนวปฏิบัติที่ดี

7. บทบาทของสมาร์ทฟาร์มเมอร์ ต้นแบบในการยกระดับเกษตรกรในกลุ่มผู้ปลูก สับปะรดแปลงใหญ่ทั้งในระบบของกลุ่มเกษตรกร แปลงใหญ่และการเรียนรู้จากความสัมพันธ์ ส่วนตัว ได้แก่ การเป็นต้นแบบ การสร้างแรง จูงใจ การช่วยเหลือด้านความรู้และทรัพยากร การส่งเสริมให้ปฏิบัติด้วยตนเอง การสะท้อนผล และเสริมแรง นอกจากนี้ สมาร์ทฟาร์มเมอร์ ต้นแบบควรมีบทบาทในการประสานหน่วยงาน ด้านการเกษตร

8. กระบวนการพัฒนาเกษตรกรอย่างมีส่วนร่วมให้เป็น สมาร์ทฟาร์มเมอร์พบว่า

8.1 การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อเกษตรกรมองเห็นปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงาน โดยเริ่มจากการระบุปัญหา ตั้งคำถาม ค้นหาแนวทางแก้ไขด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันไปทดลองปฏิบัติ เพื่อศึกษาผลของการแก้ปัญหา

8.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเกษตรกรอย่างมีส่วนร่วมในลักษณะของการทำความเข้าใจปัญหาร่วมกัน การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา การแลกเปลี่ยนผลจากการปฏิบัติ และการสรุปความรู้ร่วมกัน

8.3 กระบวนการพัฒนาเกษตรกรอย่างมีส่วนร่วม ควรดำเนินการภายใต้ระบบของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดแปลงใหญ่ โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ คือ 1) การวิเคราะห์ตนเองตามมาตรฐานของ สมาร์ทฟาร์มเมอร์เป็นแนวทางในการพิจารณา 2) การจัดทำแผนพัฒนาตนเอง 3) การเรียนรู้โดยใช้การอบรม การศึกษาดูงาน การเรียนรู้ผ่านสื่อสารสนเทศและสื่อออนไลน์ และการเรียนรู้จากสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบ 4) การประเมินผลตามเกณฑ์ของสมาร์ทฟาร์มเมอร์

9. ผลการพัฒนาเกษตรกรสู่การเป็น สมาร์ทฟาร์มเมอร์พบว่า เกษตรกรในกลุ่มผู้ปลูกสับปะรดแปลงใหญ่ได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติโดยใช้ต้นแบบจากสมาร์ทฟาร์มเมอร์ และกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มในด้านการเตรียมดินและการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การคัดเลือกหน่อพันธุ์ การลดต้นทุนด้วยวิธี

การปลูกตามขนาดเดียวกัน การเพิ่มผลผลิตด้วยวิธีการเพิ่มปริมาณ หน่อพันธุ์ต่อไร่และการปรับปรุงระบบการให้น้ำ โดยมีเกษตรกรจำนวน 9 รายในหมู่ที่ 1 2 3 และ 4 ตำบลหนองพันจันทร์ อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ได้ผ่านเกณฑ์การประเมินของกรมส่งเสริมการเกษตรให้เป็น “existing” สมาร์ทฟาร์มเมอร์ตามรายได้ที่ไม่ต่ำกว่า 180,000 บาท/ครัวเรือนปี และผ่านคุณสมบัติพื้นฐานด้านการบริหารจัดการผลผลิตและด้านการตลาด

อภิปรายผลการวิจัย

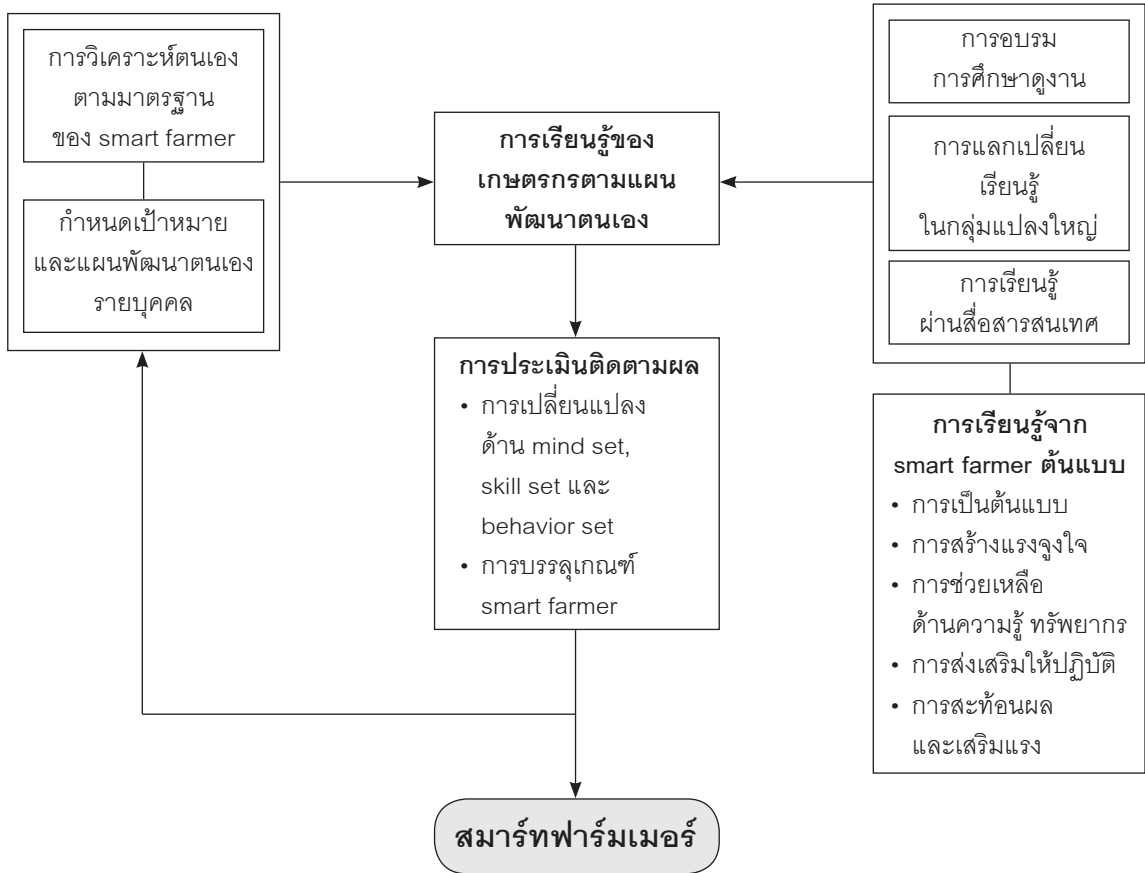
1. บทบาทของเกษตรกรต้นแบบถือได้ว่าเป็นลักษณะของระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยที่มีความสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เป็นยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ของกรมส่งเสริมการเกษตรที่ดำเนินการโดยยึดหลักการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่โดยใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างเกษตรกรรุ่นใหม่กับพี่เลี้ยง ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของปราชญ์ชาวบ้านหรือบุคคลต้นแบบ รวมถึงการเรียนรู้จากการศึกษาดูงาน การลงมือฝึกปฏิบัติจริง การเรียนรู้ผ่านสื่อสารสนเทศและสื่อออนไลน์ นอกจากนี้ยังเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงองค์ความรู้เทคโนโลยี และกิจกรรมการเกษตรตั้งแต่กระบวนการผลิตไปจนถึงการตลาด โดยเครื่องมือประการหนึ่งในการพัฒนาสมาร์ทฟาร์มเมอร์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คือ “smart officer” ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของกระทรวงเกษตร

และสหกรณ์ที่มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ มีความรู้ทางวิชาการ มีความเข้าใจในนโยบาย การบริหารจัดการงาน/โครงการ เป็นผู้ที่มีเทคนิค การถ่ายทอดที่ดีสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ในการปฏิบัติงาน มีความรักเกษตรกรเหมือนญาติ และมุ่งมั่นที่จะสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกร และองค์กรเกษตรกร ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ด้านต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกร โดยมีเป้าประสงค์ เพื่อให้เกษตรกรมีความสามารถพึ่งพาตนเองได้ อย่างยั่งยืน

2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในรูปแบบ ที่ไม่เป็นทางการมีความเหมาะสมกับสภาพ บริบทของเกษตรกรในกลุ่มเกษตรกรที่เป็น เครือญาติ มีความผูกพันใกล้ชิดกันมาอย่าง ยาวนาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ กัลยา มิชะมา และคณะ (Mikama et al., 2013) ที่ศึกษากระบวนการเรียนรู้และการสร้างความรู้ ของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา ซึ่งพบว่าการเรียนรู้ ผ่านประสบการณ์ของคนในครัวเรือนญาติมีส่วน ช่วยพัฒนาความรู้และทักษะการปลูกยางพารา ของเกษตรกรรายใหม่ โดยความสัมพันธ์ใน ครัวเรือนหรือชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญต่อการ เรียนรู้และการแพร่กระจายความรู้ในการผลิต ยางพารา ผลการศึกษาดังกล่าวยังพบว่า กระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเกษตรกรมี 3 แนวทาง ด้วยกัน คือ 1) การเรียนรู้ระหว่างคนในครัวเรือน/ เครือญาติในรูปแบบการหาแนวทางปฏิบัติร่วมกัน 2) การเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชน ลักษณะการ เรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนเป็นไปแบบไม่เป็น ทางการในลักษณะการพูดคุยซักถาม การศึกษา ตัวอย่างซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้เพื่อการ

ตรวจสอบหรือหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสม 3) การ เรียนรู้ระหว่างคนในกับคนนอกชุมชน คนนอก ชุมชนมีทั้งเจ้าหน้าที่ เกษตรกรอื่น ๆ และพ่อค้า ซึ่งในการสร้างการเรียนรู้เพื่อนำมาเปลี่ยนแปลง แนวคิดนั้น กระบวนการเรียนรู้แบบเครือข่าย มีฐานวัฒนธรรม ประเพณีเป็นถือว่าเป็นรากฐาน สำคัญของการดำรงชีวิตและเป็นจุดเริ่มต้นของ การเรียนรู้นอกจากนี้ความสัมพันธ์ทางสังคม เครือข่ายชุมชน สังคม (social network) ยังเป็น ส่วนที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบพบหน้าซึ่งเป็น โอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เหมาะสมกับ เกษตรกร (Yingyod et al., 2016)

3. เกษตรกรในกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด แปลงใหญ่ขอรับการเรียนรู้ภายในกลุ่ม เพื่อแก้ไข ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกัน โดยผู้มีส่วน เกี่ยวข้องในกลุ่มจะมีบทบาทในการสร้างการ เปลี่ยนแปลงหรือยกระดับเกษตรกร (Maklai & Youprasert, 2016) เช่น บทบาทของ สมาร์ท- ฟาร์มเมอร์ในการเป็นต้นแบบ การลงมือปฏิบัติ โดยมีการสะท้อนผลและการเสริมแรงภายใน กลุ่ม หรือบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ หรือ สถาบันด้านการศึกษา การพัฒนาเกษตรกร โดยใช้การรวมกลุ่มนั้นเป็นปัจจัยสำคัญของ ความสำเร็จในการพัฒนาเกษตรกร ซึ่งเห็นได้ จากโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่ทรงถือว่าการ รวมกลุ่มประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาหลักของ ชุมชนเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา พึ่งตนเอง โดยโครงการพระราชดำริที่ประสบความสำเร็จพัฒนาขึ้นมาจากการรวมตัวกันของ ราษฎรกลุ่มเล็ก (Chaipattana Foundation, n.d.)

ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการพัฒนาเกษตรกรโดยการเรียนรู้จากสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดจังหวัดราชบุรีให้เป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์โดยการเรียนรู้จากสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1. คณะกรรมการขับเคลื่อนกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดแปลงใหญ่ตำบลหนองพันจันทร์ ควรนำรูปแบบของการส่งเสริมเกษตรกรแบบรายบุคคลและแบบกลุ่มสำหรับใช้วางแผนการพัฒนาเกษตรกรให้ยกระดับ

เป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ในรูปแบบของการชักถาม การแลกเปลี่ยน ให้คำแนะนำตามความต้องการของเกษตรกรรายบุคคลหรือภายในกลุ่มย่อย

2. การพัฒนาเกษตรกรในกลุ่มใหญ่ไม่ควรใช้รูปแบบของการส่งเสริมแบบรวม แต่ควรเริ่มต้นจากต้นทุนเดิมด้านความรู้และความเชี่ยวชาญในการปลูกของเกษตรกรรายบุคคลหรือรายกลุ่ม

3. คณะกรรมการกลุ่มแปลงใหญ่และสำนักงานเกษตรอำเภอบ้านคา ในฐานะที่เป็นกลไกขับเคลื่อนที่ใกล้ชิดกับเกษตรกรในพื้นที่

ควรวางแผนการยกระดับเกษตรกรร่วมกันโดยใช้ข้อได้เปรียบจากกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ด้านการมีสมาร์ทฟาร์มเมอร์ต้นแบบและความสามารถในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรภายในกลุ่มการมีเครือข่ายความร่วมมือภายในกลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกสับปะรดแปลงใหญ่ หน่วยงานรัฐบาล หน่วยงานเอกชน เครือข่ายด้านวิชาการ และเครือข่ายอื่น ๆ ด้านการเกษตร เช่น ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

4. ควรใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลง โดยเริ่มต้นจากการเรียนรู้ในกลุ่มย่อยที่มีเกษตรกรต้นแบบที่เป็นที่ยอมรับและใช้กลไกในระบบแปลงใหญ่เพื่อจัดกิจกรรมการอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์ร่วมกัน โดยผู้นำกลุ่มมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกและหาข้อสรุปร่วมกัน

5. เกษตรอำเภอบ้านคาและคณะกรรมการผู้ปลูกสับปะรดแปลงใหญ่ตำบลหนองพันจันทร์ ควรนำจุดที่ควรพัฒนาของเกษตรกรในด้านการใช้ข้อมูลสำหรับการวางแผน

การผลิต ด้านการบริหารผลผลิตและการตลาด และทักษะด้านดิจิทัล เพื่อยกระดับเกษตรกรให้ผ่านเกณฑ์ สมาร์ทฟาร์มเมอร์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพื่อการยกระดับเกษตรกรรุ่นใหม่สู่การเกษตร 4.0 ในด้านการสร้างเกษตรกรสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ การเกษตรด้วยนวัตกรรม และการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการเกษตรสู่ธุรกิจเกษตร

2. ควรนำรูปแบบการยกระดับเกษตรกรที่พบในการศึกษาค้นคว้าเพื่อไปใช้ในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดแปลงใหญ่ตำบลหนองพันจันทร์ โดยกำหนดตัวชี้วัดด้านมาตรฐาน สมาร์ทฟาร์มเมอร์ และการเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิด (mind set) ด้านความรู้และทักษะ (skill set) และด้านพฤติกรรม (behavior set) เป็นแนวทางการประเมินผลรูปแบบ

3. ควรศึกษาแนวทางการยกระดับเกษตรกรด้านการตลาด เช่น ทักษะด้านการบริหารจัดการตลาดสินค้าเกษตรให้กับเกษตรกร ทักษะการเป็นผู้ประกอบการเกษตรแบบครบวงจร การยกระดับการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร และการสร้างทักษะอาชีพที่เกี่ยวข้องกับสับปะรดเพื่อเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้

REFERENCES

- Chaipattana Foundation. (n.d.). Development to self-reliance of farmers. Retrieved March 7, 2017, from http://www.chaipat.or.th/site_content/70-3/283-self-reliance.html (in Thai)
- Department of Agricultural Extension. (2014). Farmer development to young smart farmer. Retrieved May 15, 2017, from <http://k-tank.doae.go.th/> (in Thai)
- Lohanchun, R. (2017). Sufficient economy and sustainability to solve the poverty problem of Saraburi Provincial Administration Organization. Bangkok: Prasarnmitr. (in Thai)
- Maklai, N. & Youprasert, B. (2016). Young farmers development in Rayong province. Master of Science (Agriculture). Sukhothai Thammathirat Open University. (in Thai)
- Mikama, K., Manmat, L., & Simarak, S. (2012). Learning knowledge and building knowledge process of rubber growers. *Khon Kaen University Research Journal*. 12(2), 128-139. (in Thai)
- Prapatikul, P. & Saengkaew, H. (2015). Participation of the farmers in preparation developing plan: Ban Kok Kung, Maharakam province. *Prawarun Agricultural Journal*. 12(1), 49-58. (in Thai)
- Subcommittee for developing and problem solving of pineapple processing industry. (2017). Strategic plan for pineapple plantation year 2017 – 2023. Retrieved October 15, 2017, from <http://www.doa.go.th/hort/images/book2/2560-2569.pdf> (in Thai)
- Yingyod, N., Tunpichai, P., Srisuantang, S. & Supanyo, W. (2016). Process of knowledge application in integrated farming system of farmers in Supanburi province. *Journal of Liberal Arts*. 8(1), 172-196. (in Thai)
-